

Oprema je knjige veoma bogata. Kocsisev je prilog npr. opremljen sa 77 slika od kojih se fotografije iz publikacija i rukopisa većim dijelom odnose na notne zapise. Uz svesrdnu pohvalu ovoj izvrsnoj knjizi, moram ipak dvama primjerima upozoriti i na pojedine nepotrebne greške. Tako na str. 86 nalazimo zemljopisnu kartu koja bi trebala predstavljati regije u bivšoj Jugoslaviji, a prikazuje "republike" i "autonomne oblasti" (*Bundesländer*), tako da čitatelj ne može naći stvarne regije — Slavoniju, Dalmaciju, središnju Hrvatsku i Bačku — o kojima se govori na toj stranici. Na str. 87 navodi se Kuhačeva studija "Beschreibung und Geschichte der Volksmusikinstrumente der südlichen Slaven" (aus 4 Bänden). Pod takvim je naslovom, tj. "Opis i povijest narodnih glazbala južnih Slavena" netočno navodi J. Andrić pod natuknicom "Tamburaška muzika" u 3. sv. *Muzičke enciklopedije* (Zagreb 1977). Kuhačeva studija "Prilog za povjest glasbe južnoslovenske; Kulturno-historijska studija", naime, sadrži "... opis i povjest... glazbala... koja južnim Slovcnom... rabe". Međutim, upravo citirani izvadak iz Kuhačeva teksta nije naslov te studije, koja je u nastavcima od 1877. do 1882. izlazila u *Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (knj. 38, 39, 41, 45, 50, 62 i 63). Nije, dakle, bila objavljena u 4 sveska, kao što je to velika Kuhačeva zbirka *Južnoslovenske narodne piovke* (Zagreb 1878.-1881.).

Jerko BEZIĆ

A Magyar Népzene Tára, 10: Népdaltípusok 5 = Corpus Musicae Popularis Hungaricae, 10: Types of Folksongs 5, sz. Katalin Paksa, Balassi Kiadó, Budapest 1997., 1208 str.

Iako nije uvriježeno prikazivati knjige koje su objavljene prije više godina, nekoliko je razloga da ovaj put učinimo iznimku. Imajući na umu povijest znanstvene misli o narodnoj glazbi, posebice onu europsku, može se kazati kako se radi o fundamentalnom djelu nacionalne etnomuzikologije — u ovoj slučaju mađarske. Radi se, usto, i o vrijednom djelu komparativne muzikologije, kojoj su među najvažnijim predstavnicima bila upravo dvo-

jica mađarskih znanstvenika — Bartók i Kodály, koji su i utemeljili seriju *Corpus Musicae Popularis Hungaricae*. Od njezinih dosad objavljenih deset opsežnih svezaka u nas je bio prikazan samo jedan (Žgančev prikaz petog sveska u *Narodnoj umjetnosti* 5-6, 1967-1968). U Hrvatskoj sličan, pa makar i daleko manje ambiciozan poduhvat izdavanja cjelokupne hrvatske narodne glazbe nikada nije ostvaren. Šteta je što ga prije nekoliko desetljeća nisu ostvarili muzikološki i komparativno usmjereni etnomuzikolozi, jer je — imajući na umu teorije, metode, pristupe, teme i interese najvećega dijela današnjih etnomuzikologa — za započinjanje projekta koncipiranog poput ovog mađarskog u

današnje doba prekasno. Mađarski je i danas moguć upravo zato jer je nastavak duge mađarske tradicije muzikološkog traganja za *tipovima* narodnih napjeva.

Antologijska izdanja i cjelovita izdanja nacionalnih narodnih glazbi ostala su u interesu i nekolicine drugih europskih etnomuzikologija, osobito njemačke, poljske i austrijske (o pripremi suvremenog cjelovitog izdanja slovačke narodne glazbe objavljen je u prošlogodišnjoj *Narodnoj umjetnosti* članak O. Elscheka). No, koncepcijski se ta izdanja razlikuju. Dok se, primjerice, unutar *Corpus Musicae Popularis Austriacae* nižu raznovrsne regionalne zbirke, zbirke pojedinih glazbenih i plesnih vrsta i/ili zbirke pojedinih istraživača (od *Volksmusik in Niederösterreich* u prvom svesku iz 1993. do *Sprichavanje: Das Toten-Abschiedslied der Kroaten im Burgenland* u jedanaestomu svesku iz 1999.), mađarski je *Corpus* u pravom smislu riječi cjelovit (obuhvaća naime cjelokupno prikupljeno gradivo, od notnih zapisa i snimaka iz središnjeg arhiva Mađarske akademije znanosti, preko gradiva iz raznovrsnih drugih institucija do privatnih zbirki) i mnogo je čvršće strukturiran — najprije je slijedio podjelu prema normativnoj uporabi napjeva (dječje igre, pjesme vezane uz godišnje običaje, svadbene pjesme, naricaljke) da bi se od šestoga sveska iz 1973. temeljio na *tipovima napjeva*. Nakon više desetljeća veoma pomnog analiziranja ogromnog fonda prikupljenih napjeva, tada je, prema uredniku toga sveska Imri Olsvaiju, razotkrivanje glazbenog sustava mađarske narodne glazbe, kojemu su težili već Bartók i Kodály, bilo riješeno na zadovoljavajući način. Kako ističe i urednica sveska koji prikazujemo, "cilj nije bio tek u tome da se gradivo rasporedi u logičan sustav koji će omogućiti lakšu orijentaciju, temeljenu na hijerarhiji glazbenih osobina, nego i uhvatiti bit, život narodne glazbe, stvoriti teorijski model kojim će se rekonstruirati ono što inače ne bi bilo moguće rekonstruirati: odakle potječe napjev, zašto je takav kakav jest, iz čega je izveden, koje daljnje preinake mogu iz njega nastati" (str. 35).

Pál Járdányi je utvrdio početkom 1960-ih da bit mađarske narodne glazbe — dominantno strofne (i to četverodijelne) i monofone — najbolje opisuje melodijska kontura, dok je metroritamska organizacija sekundarna. Drugim riječima, melodijska je kontura najmanje varijabilna, pa će se u klasifikaciji temeljenoj na njoj inačice istoga tipa napjeva naći jedna uz drugu. Tri su temeljne skupine Járdányijeva sustava: tipovi napjeva u kojih je prvi glazbeni redak viši (tj. na višoj tonskoj visini) od posljednjega (pritom temeljnu odrednicu predstavljaju tonske visine početnih i završnih tonova glazbenih redaka), tipovi napjeva u kojih su oni na istoj tonskoj visini te tipovi napjeva u kojih je prvi glazbeni redak niži od posljednjega. To se načelo potom prenosi i na unutarnje glazbene retke, kao i na melodijsku konturu svakoga od redaka. Počevši od šestoga sveska nadalje, *Corpus Musicae Popularis Hungaricae* sazdan je na Járdányijevoj tipologiji. Nije ovo prigoda za upuštanje u raspravu o tome što je tip, što varijanta i naročito tko je posrednik te što su uzroci, a što posljedice klasifikacijskih postupaka. Prigoda je tek za kratki prikaz tipova napjeva zastupljenih u ovome svesku, gradiva na kojemu se temelje i popratne aparature zbirke.

Ovaj svezak obuhvaća tipove napjeva s postupno silaznim melodijskim konturama, čime završava velika skupina započeta od šestoga sveska — tipovi napjeva u kojih je prvi glazbeni redak viši od drugoga, drugi od trećega i treći od četvrtoga. U odnosu na konkavne ili stagnirajuće melodijske konture prvoga glazbenog retka te česte kvinte transpozicije u prethodnim svescima, osobitost je tipova iz ovoga sveska da prvi glazbeni redak započinje u oktavi, a završava na kvinti u odnosu na završni ton napjeva te da su kvinte transpozicije rijetke. Nakon uvodnoga teksta u kojemu je podrobno opisan osnovni sustav klasifikacije i svaki od 34 tipa napjeva (tipovi br. 92-125 koji se nastavljaju na one iz prethodnih svezaka), slijedi središnji dio zbirke koji obuhvaća 826 osnovnih napjeva s inačicama raspoređenim prema tipovima, te gotovo jednako opsežne bilješke priređivača u kojima se iznosi komparativni materijal i izvori, podrobni podaci o izvođačima,

glazbalima, uporabi i funkciji napjeva, zapisivačima, situacijama zapisivanja, i tome slično. Na kraju je bibliografija korištenih izvora i literature, popis oko 250 skupljača i zapisivača napjeva uključenih u ovaj svezak, popis zastupljenih lokaliteta, analitički popis napjeva prema strukturi pjevanoga teksta i prema kadencama te popis prema prvome stihu napjeva. Cijelo je izdanje dvojezično — mađarsko i englesko, uključujući i sve tekstove pjesama. Usprkos stanovitim ogradama glede osnovne koncepcije ove serije, valja na kraju reći kako se radi o iznimno vrijednu djelu iza kojega stoji dugogodišnji marljiv, predan i minuciozan rad na analiziranju, uspoređivanju i interpretiranju analitičkih nalaza. Razumljivo je stoga da su u njemu u većoj ili manjoj mjeri sudjelovali gotovo svi istraživači središnje mađarske etnomuzikološke institucije — Muzikološkog instituta Mađarske akademije znanosti, kao što je i urednica ovoga sveska K. Paksa i njezin glavni suradnik I. Olsvai.

Naila CERIBAŠIĆ

Hrvatska tradicijska glazba, Nizinska, središnja, gorska i primorska Hrvatska = Croatian Traditional Music, Lowland, Central, Mountainous and Littoral Croatia, [2 kompaktna diska i popratna knjižica (14 str.)], ur./eds. Naila Ceribašić, Joško Čaleta, [ur. serije Zorica Vitez], Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb 2000., IEF 00/1-2.

Nakon što je 1999. g. izdao kompaktni disk pod naslovom *Obnavljamo baštinu*, Institut za etnologiju i folkloristiku je nastavio objavljivati zvučne zapise suvremenih izvedbi folklorne (tradicijske) glazbe. I dok je na disku iz 1999. predstavljen repertoar folklornih društava iz ratom poharanih mjesta u Hrvatskoj, na ovom je dvostrukom CD izdanju obuhvaćena cijela Hrvatska. Oba su izdanja plod šireg projekta dokumentiranja suvremenog stanja tradicijske kulture. Projekt je vodila etnologinja Zorica Vitez, a u dokumentiranju glazbenog segmenta te u pripremi kompaktnih diskova sudjelovali su etnomuziko-

lozi Naila Ceribašić i Joško Čaleta te tonski majstor Vito Gospodnetić.

Ovo je dosad najveće diskografsko izdanje hrvatske folklorne glazbe, i po broju snimaka (79 snimaka u ukupnom trajanju od 2 sata i 22 minute) te zastupljenosti izvođača (gotovo 450 pjevača i svirača iz 65 mjesta) i po opsežnoj popratnoj knjižici koja sadrži: dvojezični (hrvatski i engleski) uvodni tekst i komentare za svaki snimak Naila Ceribašić, 19 fotografija izvođača (autori: Davor Šiftar, Vidoslav Bagur i Joško Čaleta) i 7 notnih zapisa koje je, prema snimcima s ovog CD izdanja, odabranima po stilskoj raznolikosti pojedinih glazbenofolklornih područja, izradio Joško Čaleta.

Hrvatska je tradicijska glazba predstavljena tehnički vrsno snimljenim primjercima zavičajnoga (lokalno specifičnoga) repertoara kakav njeguju i na smotrama izvode amaterske (uglavnom seoske) folklorne skupine, pridržavajući se u odabiru repertoara i stila izvođenja estetske koncepcije *izvornosti*. Takav je koncepcijski okvir i pristup tradiciji dominantan u javnoj praksi izvođenja folklorne glazbe u Hrvatskoj te su ga vjerojatno zato uvažili i priređivači ovoga izdanja, premda ga načelno — slijedom suvremenih etnomuzikoloških stajališta koja, kako se navodi u uvodu, "jednakovrijednima smatraju sve glazbe, glazbenike, vrste, načine i kontekste glazbovanja" — ne pretpostavljaju ostalim i drukčijim koncepcijama i pristupima tradiciji. Uvažavanjem okvirno istih uporišta u njegovanju tradicije te vremenskom podudarnošću uvrštenih izvedaba (snimljenih u kratkom razdoblju od 1997. do 2000.), priređivači su postigli da ovo CD izdanje, usto što donosi raznolikost oblika, sadržaja i načina izvođenja kojima se odlikuje hrvatska folklorna glazba, predstavlja stilski ujednačenu i koherentnu cjelinu. Ujedno, ono ima i dokumentarnu vrijednost zabilježbe glazbovanja u sferi seoskog folklornog amaterizma u Hrvatskoj krajem 1990-ih.